

Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan piiri ry.

ALOITE

31.5.2024

Luontoliiton Hämeen piiri ry.

Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry.

Tampereen metsäryhmä

Petsamon omakotiyhdistys ry.

Tampereen Vehmainen Seura ry.

Pappilan omakotiyhdistys ry.

Niihaman ryhmäpuutarhayhdistys ry.

Pirkanmaan polkujuoksu ry.
(Tampere Trail Running)

Eläköön Eteläpuisto ry.

LemPi-metsän puolesta! -kansanliike

Tampereen kaupunki

Asia: Aloite Kauppi-Niihaman arvokkaan metsäalueen suojelusta

Arvoisat vastaanottajat,

esitämme, että Tampereen Kauppi-Niihaman noin 820 hehtaarin laajuinen virkistysmetsäalue suojellaan (ks. karttaliite). Tämä tarkoittaa sitä, että aluetta ei enää supisteta rakentamisella ja että siellä ei enää tehdä hakkuita.

Suojelualoite koskee tässä vaiheessa vain Tampereen kaupungin omistamia maita. Alueen sisään jää myös melko paljon yksityismetsiä etenkin itäosassa. Niiden osalta ehdotamme, että kaupunki tai valtio hankkii ne vähitellen omistukseensa, minkä jälkeen ne liitetään suojelualueeseen. Suojelualoite ei koske olemassaolevien vapaa-ajan asuntojen ja asuntojen tontteja, joita rajausteknisistä syistä on jouduttu ottamaan mukaan.

Kauppi-Niihama on ainutlaatuinen, laaja ja yhtenäinen, luonnoltaan erittäin arvokas metsäaluekokonaisuus Näsijärven kainalossa, Tampereen kaupungin sydämessä. Se on tamperelaisten keskeinen ja rakas virkistysalue, joka tunnetaan myös Tampereen ulkopuolella. Toukokuun 2024 alussa kaupungin julkaisema suunnitelma kirjanpainajan torjuntahakkuista ja samaan aikaan hyväksymisvaiheessa oleva Kaupinlaakson asemakaava ovat jälleen havahduttaneet monet ymmärtämään, että Kauppi-Niihama on jatkuvasti uhattuna ja tarvitsee suojelupäätöksen turvakseen.

Kauppi-Niihamalla on valtakunnallista merkitystä sekä luonnonarvojen että ihmisten viihtyvyyden osalta. Koska alueella on paljon eri käyttömuotoja ja toimintoja, suojelun toteuttaminen vaatii väistämättä eri asioiden yhteensovittamista ja tarkkaa suunnittelua. Ensimmäinen askel on kuitenkin se, että kaupunki tekee periaatepäätöksen suojelusta: ei enää rakentamista, ei enää hakkuita. Varsinaisen suojelun valmistelu voidaan sitten tehdä rauhassa tämän jälkeen.

Yksinkertaisinta on perustaa koko alueesta lakisääteinen luonnonsuojelualue, joka liitetään sitten sellaisenaan tulevaan Tampereen kansalliseen kaupunkipuistoon. Suojelualueen rauhoitusmääräykset sekä hoito- ja käyttösuunnitelma tulee valmistella ja laatia tarkasti niin, että virkistyskäyttö (ml. kilpaurheilu) voi jatkua nykymuodossaan. Uusia toimintoja ja uusia valaistuja tai muita merkittäviä reittejä alueelle ei kuitenkaan pidä enää sijoittaa. Nykyisiä reittejä voidaan kunnostaa tarpeen mukaan, mutta niin, että suuntaviivoista ja pelisäännöistä on päätetty etukäteen. Suojelualueen rauhoitusmääräykset voidaan laatia sellaisiksi, että esimerkiksi reittien varsilla olevat kuolleet puut voidaan kaataa valmiiksi maahan lahoamaan.

Koska etenkin urheilupuiston alueella ja Kaupin läntisimmissä osissa erilaisia toimintoja on niin paljon, esitämme, että varsinainen luonnonsuojelualue perustetaan niin, että se alkaa urheilupuiston itä- ja koillislaidasta. Esitämme kuitenkin, että myös urheilupuiston ympäristössä ja Kaupin länsiosassa metsissä noudatetaan hallitun luonnontilan eli hallitun hoitamattomuuden periaatetta.

Suojelualue rajautuisi lännessä urheilupuistoon, pohjoisessa Näsijärveen, idässä Jyväskylätiehen ja etelässä Alasjärveen, golfkenttään, tulevaan Kaupinlaakson asuinalueeseen ja Kaupin kampukseen. Näin alueen kokonaispinta-alaksi muodostuu likimain 820 hehtaaria.

Esittämäämme suojelualueeseen sisältyvät paitsi nykyinen Soukonvuoren luonnonsuojelualue (45,5 ha) myös kolme muuta Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2012–2020 (ja sen jatkeessa eli LUMO-ohjelmassa 2021–2030) mainittua kohdetta: Lahnakallio (8 ha), Soukonvuoren pohjoispuolinen laajennusosa (33 ha) sekä Tuomikallio (4 ha).

Alueen luonnonarvoista

Kauppi-Niihaman alueella on satoja hehtaareja luonnonsuojelullisesti arvokasta, runsaslahopuustoista metsää. Merkittävä osa metsistä on valtapuustoltaan vanhoja, kuusivaltaisia metsiä. Voidaan perustellusti puhua vanhojen metsien keskittymästä, jollaisia Etelä-Suomessa ei ole montaa. Laajuutensa puolesta Pirkanmaalla verrokiksi sopivat lähinnä Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistot sekä Kintulammin retkeily- ja luonnonsuojelualue. Luontokadon aikakaudella Kauppi-Niihaman kaltainen kohde on äärimmäisen merkittävä. Alueen koko jo yksistään puoltaa suojelua. Lisäksi tulevat muut luonnonarvot.

Kauppi-Niihamassa on varsin paljon reheviä metsiä: lehtomaisia kankaita ja lehtoja. Myös tuoreita kankaita on paljon. Lisäksi alueella on kalliometsiä sekä pieniä soita: puustoisia soita (korpia ja rämeitä) ja avosoiita. Näsijärven pitkä, pääosin rakentamaton ranta ja Pikku-Niihama -järvi monipuolistavat aluetta hienosti. Maininnan ansaitsee myös suuri, avoin Näsiselkä, joka alkaa suoraan Kaupin rannasta.

Suuri osa Kauppi-Niihaman metsistä täyttää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO:n luonnontieteelliset valintaperusteet (kriteerit), joilla suojeltavia kohteita arvioidaan. Erityisen runsaasti alueella on METSO-kriteerien mukaisia runsaslahopuustoisia kangasmetsiä, mutta myös esimerkiksi lehtoja. Kauppi-Niihamassa on niin ikään runsaasti uhanalaisia luontotyyppisiä, kuten vanhoja ja varttuneita havupuuvalltaisia lehtomaisia ja tuoreita kankaita sekä tuoreita keskiravinteisia lehtoja.

Alueella on paljon myös nuorempia metsiä ja esimerkiksi joitakin pieniä vanhoja peltoja. Tällaisista luonnonarvoiltaan tällä hetkellä vaatimattomammista osa-alueistakin kehittyä ajan mittaan arvokkaita. Lisäksi suojelun myötä alueella voidaan tarvittaessa toteuttaa ennallistamistoimia (sallittava rauhoitusmääräyksissä), joilla edistetään ja nopeutetaan luonnontilan palautumista.

Kauppi-Niihaman metsissä elää paljon vaateliasta ja uhanalaistakin lajistoa. Vaikka kattavia selvityksiä ei ole tehty, huomionarvioisia lajeja löytyy niin linnuista (esim. hömö- ja töyhtötiainen, pikkusieppo ja pohjantikka), nisäkkäistä (liito-orava ja lepakot), hyönteisistä (esim. hämeenhitukoi ja kuultomittari), sienistä (lukuisat vanhojen metsien käävääkkäät, mm. korpiludekääpä ja rusokantokääpä), putkilokasveista (mm. pussikämmekkä), sammalista (esim. lahokaviosammal ja rakkosammal) ja jäkälistä (esim. raidankeuhkojäkäli ja varjoneulajäkälä). Merkittävä osa alueen vaateliasta lajeista on riippuvaisia lahoppuusta.

Alueen vanhat kuusivaltaiset metsät muuttuvat lähivuosikymmeninä huomattavasti, kun merkittäviä määriä iäkkäitä kuusia kuolee ja muuttuu lahoppuiksi. Tampereen kaupungin uusi suunnitelma kirjanpainajan torjumisesta on käytännössä turha ja monimuotoisuudelle vain haitallinen. Vanhat kuuset kuolevat vähitellen omia aikojaan, oli alueella kirjanpainajaa tai ei. Samalla metsistä kehittyä lehtipuuvaltaisempia, kun niiden taimia nousee isojen kuusten tilalle. Kyse on metsän luontaisesta häiriödynamikasta, jonka toteutuminen vain lisää Kauppi-Niihaman luonnonarvoja.

Suojelualueella metsäluonnon omat prosessit esimerkiksi kirjanpainajineen, niitä syövine eliöineen ja puiden kuolemisineen voivat toimia omaan tahtiinsa. Kaupungin ei tarvitse miettiä torjuntaa, ja metsäekosysteemi saa aikaa sopeutua ilmastonmuutokseen omien lainalaisuuksiensa mukaan. Mitä pidemmäksi metsän hakkaamaton historia karttuu, sitä vahvempia ovat ekosysteemin sisäiset kytkennät sekä palautumis- ja sopeutumiskyky.

Otos menneistä tapahtumista Kauppi-Niihamassa

Seuraavassa esitämme poimintoja Kauppi-Niihamaan liittyvistä tapahtumista viimeisen vajaan 10 vuoden ajanjaksolla:

30.11.2016: Suomen luonnonsuojeluliitto valitsi Kauppi-Niihaman yhdeksi 100 luontohelmestä, kun valmistauduttiin Suomen itsenäisyyden juhlavuoteen.

<https://100luontohelmea.fi/helmi/kauppi-niihama>

16.4.2018: ”Tampereen Kauppi-Niihaman metsä säästettävä luonnolle ja virkistyskäytölle” -adressi, joka syntyi, kun kaupunki suunnitteli Ruotulan golfkentän siirtämistä tai laajentamista metsien puolelle. Allekirjoituksia kertyi yhteensä noin 7500.

https://www.adressit.com/tampereen_kauppi-niihaman_metsa_saastettava_luonnolle_ja_virkistyskaytolle

20.8.2018: Pekka Salmen (sd) valtuustoaloite Kauppi-Niihaman metsien suojelusta. Yhteensä yli puolet (36/67) Tampereen kaupunginvaltuutetuista allekirjoitti aloitteen, joka ei ainakaan toistaiseksi ole johtanut mihinkään toimenpiteisiin.

<https://www.pekkasalmi.fi/valtuustoaloite-kauppi-niihaman-metsien-suojelemiseksi>

2018–2019: Mittava vertaissuunnitteluprosessi, jossa kansalaiset osallistettiin Kauppi-Niihaman tulevaisuuden suunnitteluun. Rakentamisen ja hakkuiden lopettaminen, hallitun luonnontilan/hoitamattomuuden periaate sekä suojelun lisääminen sai laajaa kannatusta.

<https://kartat.tampere.fi/suunnitelmakoonti/johdanto.php> (Huom. Linkit ko. sivulta eteenpäin muualle kaupungin sivuille eivät enää toimi.)

26.3.2023: ”Pelastetaan Kauppi-Niihaman luontoalue Tampereella” -adressi alueen säästämiseksi

rakentamiselta. Tällöin akuutein uhka kohdistui Alasjärven pohjoispuolelle, johon suunniteltiin uutta leirintäaluetta. Allekirjoituksia kertyi noin 3000.

https://www.adressit.com/pelastetaan_kauppi-niihaman_luontoalue_tampereella

3/2024: Hiihtourheilun kehittäminen Kaupissa. Suunnitelmissa on muun muassa uusi keinolumen varastointialue nykyiselle vinttikoiraradalle sekä uusia, maailmancupin kriteerit täyttäviä reittejä. Aamulehti 28.3. Vinttikoirarata saavat väistyä yllättäen Tampereen Kaupista – Tilalle lumikasa:

<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000010325317.html>

5.4.2024: Kaupinlaakson ja Alasjärven länsipuolisen alueen asemakaavaehdotukset, joissa nykyiselle Ruotulan golfkentälle ja sen länsipuolelle luonnonsuojelullisesti arvokkaisiin metsiin ollaan sijoittamassa yhteensä 9000 asukasta ja lisäksi 550 työpaikkaa.

<https://www.tampere.fi/kaupunkisuunnittelu/kaupunkiymparisto-uudistuu/kaupinlaakso>

2.5.2024: Tampereen kaupunki haki maisematyölupaa kirjanpainajan iskemien elävien kuusien poistamiseksi Kauppi-Niihamassa. Tämä tarkoittaisi mittavia, metsäkoneella tehtäviä hakkuita eri puolilla aluetta ja heikentäisi luonnon monimuotoisuutta. Muun muassa Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry. jätti huomautuksen hakemuksesta.

<https://www.tampere.fi/luonto-ja-ymparisto/metsat/kaupin-ja-atala-linnainmaan-kirjanpainajatuhojen-torjunta>

Edellä esitetty kooste ei ole millään muotoa kattava, mutta se osoittaa, että Tampereen kaupungilla on jatkuvasti käynnissä useita erilaisia rakentamis- ym. hankkeita Kauppi-Niihamaan liittyen. Adressien suuret allekirjoitusmäärät ja kansalaisten kiinnostus alueeseen puolestaan kuvastavat sitä, miten vahvasti ihmiset haluavat alueen luonnon- ja virkistysarvojen säilyvän.

Lopuksi

Uuden luonnonsuojelulain (9/2023) § 11:ssä todetaan seuraavasti: ”Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä maisemansuojelua alueellaan.” Tampereen kaupunki toteuttaisi lakia esimerkillisesti suojelemalla Kauppi-Niihaman. Suojelu olisi luontokadon torjuntaa parhaimmillaan. Lisäksi Kauppi-Niihaman metsät ovat mittava hiilivarasto, joten suojelu olisi myös merkittävä ilmastonuojelullinen teko. Tampere erottuisi Suomen suurten kaupunkien joukossa edukseen.

Pyydämme vastausta aloitteeseemme.

Tampereella 31.5.2024

Antti Virnes
Puheenjohtaja
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan piiri ry.

Sari Hämäläinen
Järjestösihteeri
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan piiri ry.

Noa Saari
Puheenjohtaja
Luontoliiton Hämeen piiri ry.

Esko Vuoristo
Varapuheenjohtaja
Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry.

Jari-Pekka Tamminen
Sihteeri
Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry.

Kosmo Kontuniemi
Tampereen metsäryhmä

Terhi Norvasto
Puheenjohtaja
Petsamon omakotiyhdistys ry.

Inga Vuorinen
Sihteeri
Petsamon omakotiyhdistys ry.

Sirpa Kuusela
Puheenjohtaja
Tampereen Vehmainen Seura ry.

Tanja Merikari
Puheenjohtaja
Pappilan omakohtiyhdistys ry.

Pirkko Pousi
Puheenjohtaja
Niihaman ryhmäpuutarhayhdistys ry.

Manu Humppi
Puheenjohtaja
Pirkanmaan polkujuoksu ry.
(Tampere Trail Running)

Eeva Leino
Eläköön Eteläpuisto ry.

Teemu Hiltunen
LemPi-metsän puolesta! -kansanliike

Liite:

Kartta Kauppi-Niihaman esitetyn luonnonsuojelualan rajauksesta

Jakelu:

Tampereen kaupunki
- pormestari ja kaupunginhallitus
- kaupunginvaltuusto
- kaavoitus
- kiinteistötoimi
- ympäristönsuojelu

Tiedoksi:

Pirkanmaan ELY-keskus
Ympäristöministeriö
Tampereen kaupunki, rakennusvalvonta